

NÁBOŽENSKÝ KULT A PŮSOBENÍ ANDĚLŮ

Hans-Werner Schroeder

S touto kapitolou vystupujeme z oblasti spíše osobních zážitků, které jsme se zatím věnovali, a dostáváme se k oblasti, ve které jsou cestou ke zkušenosti s něčím duchovním prožitky odehrávající se ve společenství. Již ve společném prožívání umění, například ve společném poslechu hudby, se dostáváme do situace, kdy je naše vlastní bytí začleněno do rozsáhlejšího celku. V náboženském životě sboru, ve společném prožívání bohoslužby a svátostí, se tato síla stupňuje a stává se *víc* než jen sumou přítomných. Působí zde vyšší moc.

Již v první části knihy jsme v kapitole „Andělé sborů“ poukázali na vyšší bytosti, které souvisí s prováděním kultu v jednotlivých sborech. Nyní máme příležitost tento motiv rozšířit a zabývat se zážitky, které, jak se ukáže, nás povedou do vzdálených oblastí hierarchických bytostí - daleko za sféru andělů.

Navážeme nejprve na zážitky, které jsou vylíčené ve Starém a Novém zákoně na základě jasnovidného vědomí. Přitom by se mohlo zdát, že co se týká pramenů, jsme dnes odkázáni na tyto staré zkušenosti. Ovšem tak tomu není. Obnovený kultický a svátostní život, jak se o něj snaží Obec křesťanů, umožňuje přinejmenším tušení, krok za krokem pak i zkušenost, že starým líčením jsou základem zakusitelné skutečnosti.

Co znamená kult?

Křesťanská bohoslužba a svátosti jsou v rámci Obce křesťanů zprostředkovány v obnovené formě, takové, aby byla přiměřená pokroku, který se odehrál ve vývoji lidského vědomí. Bohoslužba a svátosti musí v budoucnu představovat více než cituplné okamžiky a zbožné poučení. Musí vést ke zkušenostem, kterými se člověk opět může přiblížit duchovnímu světu. V dřívějších dobách se toto přiblížení odehrávalo spíše nevědomě skrze zbožnost věřících, dnes, kdy nám zbožnost a víra již nejsou dány, musí být i přístup ke kultu, k náboženským obřadům a k základním pravdám hledán v nové podobě. Náboženský život musí být jako celek i ve všech jednotlivostech přístupný nejen zbožnosti, ale skrze prohloubené poznání i myšlení. Skrze obnovu křesťanství se k tomu v současnosti otevírá možnost. Na poli náboženské zkušenosti - především v oblasti kultu a svátostí - to umožňuje obnovené prožívání duchovního světa a jeho bytostí.

Co znamená kult? Pravý kult, skutečná bohoslužba musí být obrazem duchovních skutečností, duchovním činem. Jeho dění se nemá vyčerpávat v pozemských jevech, jakými jsou oltář, hořící svíce, kněžská roucha. Ani zevní slova a jejich pozemské znění nejsou rozhodující. Skrze úkony a slova kultu se má zjevovat něco bytostného a duchovního, božského. Kult sám má být obrazem této bytostné duchovnosti, tohoto božství.

Kult ve Starém zákoně

Podívejme se nejprve, co o této oblasti říká Starý zákon. Ten popisuje, jak Mojžíš na základě svého duchovního vhledu položil základy izraelského kultu. Co viděl v duchovním světě, přenesl do kultických předmětů a obřadů: „Příbytek a veškeré jeho vybavení uděláte přesně podle vzoru, který ti ukážu... Hleď, abys vše udělal podle vzoru, jenž ti byl ukázán na hoře.“ (Ex 25,9 a 40).

Působivým způsobem nám jiná kapitola Starého zákona, 6. kapitola knihy Izajášovy, na chvíli jakoby otvírá pohled do oblastí, do kterých snad mohl nahlížet Mojžíš, oblastí nebeské bohoslužby:

„V roce, kdy zemřel král Uziáš, jsem spatřil Pána sedícího na vznešeném a vyvýšeném trůnu a lem jeho roucha naplňoval chrám.

Nad ním se vznášeli serafové, každý se šesti křídly. Dvěma si zakrývali tvář, dvěma si zakrývali nohy a dvěma létali.

Jeden ke druhému přitom volali: „Svatý, svátý, svátý je Hospodin zástupů, jeho sláva naplňuje všechnu zem. Hlasem toho volání se chvěly čepy veřejí a chrám se naplnil dýmem“ (Iz 6,1-4).

Zde se před vnitřním zrakem proroka odhrnuje závoj, který nám zakrývá výhled do duchovního světa. Co pak vnímá, je mohutná síla vyzařující z uctívání Boha nejvyššími z andělů - serafíny. Něco z toho mohutného nebeského dění proniká i do jeho bytosti:

„Tehdy jsem zvolal: ‚Běda mi - teď zahynu! Jsem člověk s nečistými rty, žiji uprostřed lidu s nečistými rty, a přitom jsem na vlastní oči spatřil Krále, Hospodina zástupů!‘“

Vtom ke mně přiletěl jeden ze serafů, v ruce žhavý uhlík vzatý kleštěmi z oltáře.

Dotkl se mých úst a řekl: ‚Hle, tento uhlík se dotkl tvých rtů; tvá vina byla odstraněna a tvůj hřích očištěn.‘“ (Iz 6,5-7).

V tomto okamžiku se odehrává něco, co můžeme považovat za archetyp všech svátostí: Andělská bytost snáší oheň z nebeského oltáře, dotýká se jím lidské sféry a tím čistí člověka natolik, aby byl schopný přijímání, aby byl schopen snést ducha do pozemského světa. To se odehrává při každém skutečném kultu, při každé skutečné svátosti: Duchovní síla - jako duchovní oheň - je bytostmi hierarchií snášena dolů a spojuje pozemské a duchovní dění tak, aby se pozemské děje mohly stát výrazem blízkosti a působení božského.

Tato Izajášova vize možná vrhá světla na jinou podobnou scénu Starého zákona, ve které prorok *Eliáš* na hoře Karmel přivolá modlitbou oheň od Hospodina (1 Kr 18). Není tu sice řeč o andělech, kteří by oheň ducha snášeli z nebe na zem - důraz vyprávění leží mnohem více na Eliášově modlitbě, na aktivitě vycházející od člověka, ale i zde máme obraz svátostného dění. V bohoslužbě se obojí potkává: činy andělů a modlitby lidí.

Pokud jsme u *Mojžíše* zažili, že pozemský kult má být uspořádán podle nebeského předobrazu, pak nám *Izajáš* otvírá vzhled do oblastí, ve které sami andělé přinášejí modlitby a oběti k bohoslužbě. K bohoslužbě, která nachází své vyjádření ve zpěvu serafínů: Svatý, svátý, svátý!, a při níž duchovní plameny z nebeského oltáře šlehají až na zem.

Jiný významný obraz Starého zákona, který rovněž představuje vztah nejvyšších andělů ke kultu, se objevuje v 10. kapitole knihy proroka *Ezechiela*. Je v ní popisováno, jak „Hospodinova sláva“ naplňuje jeruzalémský chrám. Toto líčení odkazuje na událost, která se poprvé stala při svěcení chrámu za časů krále Šalomouna (1 Kr 8).

„Když potom kněží vycházeli ze svatyně, naplnil Hospodinův chrám oblak.

Kněží se kvůli tomu oblaku nemohli postavit ke službě, protože Hospodinův chrám naplnila Hospodinova sláva.“ (1 Kr 8,10—11)

Také Ezechiel popisuje, jak je Chrám naplňován božskou mocí; zároveň ale vidí, jak se na tom podílejí nejvyšší andělské bytosti - cherubíni.

„Cherubové stáli vpravo od chrámu, a když mezi ně ten muž vešel, vnitřní nádvoří naplnil oblak.

Vtom se Hospodinova sláva zvedla ze svého místa nad cheruby a přenesla se k prahu chrámu.

Chrám byl naplněn oblakem a i nádvoří zalila záře Hospodinovy slávy.

Šešest cherubích křídel se rozléhal až k vnějšímu nádvoří - znělo to, jako když mluví

Všemohoucí Bůh.“ (Ez 10,3-5)

A dále pokračuje:

„Hospodinova sláva se tehdy vzdálila od prahu chrámu a stanula nad cheruby.

Cherubové zvedli křídla a před mýma očima se vznesli od země a ta kola s nimi.“ (Ez 10,18-19).

Těmito obrazy jsme ještě hlouběji vtahováni do duchovní skutečnosti kultu, jejíž místo ve starém Izraeli bylo v Jeruzalémském chrámě: Nejen oheň z oltáře, ale Bůh sám se „nesen“ cherubíny zjevuje v chrámu a „naplňuje“ průběh bohoslužby svou přítomností. Stejně tak je i ve středu křesťanské bohoslužby prožívání bezprostřední božské přítomnosti. Tato přítomnost je, jak to viděl ve svém vytržení Ezechiel, umožněna působením nejvyšších z andělů.

Z obrazů Starého zákona před námi zřetelně vyvstává něco, co - jak ještě důkladněji probereme - platí i pro dnešní kult. Kult jako obraz duchovního světa a současně jako „pole působnosti“ nejvyšších andělů, kteří snášejí až do konkrétního místa obřadu nebeský oheň, samotnou boží přítomnost.

Kult v Novém zákoně a křesťanská bohoslužba Když přejdeme k Novému zákonu, můžeme např. ve Zjevení Janově najít obdobné poukazy na oblast, ve které má kult své kořeny: Již zjevení Syna člověka se odehrává „uprostřed sedmi zlatých svícňů“ (Zj 1), tj. v chrámovém, oltářním prostoru. Celou Apokalypsou pak prolínají hymny andělských i lidských bytostí, které tak „před Trůnem a před Beránkem“ slouží nebeskou bohoslužbu v uctívání a v obětování vlastní bytosti. Zde se také vynořuje obraz, že andělé při nebeském kultu vykuřují kadidlem a lidé následující Krista jsou bíle oblečení. To všechno jsou obrazy pro duchovní skutečnosti, kterými je tvořen nebeský kult.

Můžeme si o dění, které označujeme jako „nebeský kult“, vytvořit ještě nějaké zřetelnější představy? Právě obrazy Apokalypsy nám ukazují určitý směr. Neboť ve středu těchto procesů v ní - na rozdíl od toho, jak je tomu ještě u Izajáše a Ezechiela - stojí „Beránek“, tedy obraz Krista, který odkazuje na božský obětní čin a neustálou boží připravenost k oběti. Z Kristovy bytosti proudí do světa neustávající proud lásky, odevzdanosti a milosti - to je oběť. Tato oběť je nyní středem nebeského kultu.

Okolo „Beránka“ vidíme očima autora Apokalypsy shromážděné andělské bytosti, které svou obětí připojují k oběti Beránkově. Tím, že to, co od Krista vychází, přijímají a sjednocují se svou obětí, uskutečňují nebeský kult, jehož odrazem musí být každý kult pozemský. Tak stojí ve středu dnešního kultu Kristus a jeho obětní čin. Ale aby božské jednání bylo lidstvu „zprostředkováno“, aby našlo živý obraz v pozemském dění, aby se mu nakonec lidské duše otevřely a byly schopné přijmout toto jednání do sebe, o to se svým působením snaží s Kristem spojené hierarchické bytosti.

Jsou činné již při *vzniku* kultu. To ony sprádají síly vycházející z Kristovy oběti se silami, které ovlivňují budoucnost lidstva, do jedné zářící duchovní tkaniny. Co se na zemi odehrává jako kult, musí být živým obrazem těchto z ducha vycházejících sil. Obrazem sil vycházejících z Kristovy oběti a splétajících se dohromady se silami budoucnosti lidského rodu. A když se kult odehrává, když jsou pronášena slova a prováděny kultické úkony, začíná tato hierarchiemi utkaná tkanina zářit a tím živě působit do zevního dění.

Mohli bychom k popsání duchovní reality kultu použít ještě jiný obraz: V kultu vytvářejí duchovní bytosti „nádobu“, ve které se může člověk účastníci se obřadu ponořit do duchovní substance a něco z ní „stvořit“. Každý kult je „tvůrčím“ procesem, nese v sobě možnost nechat do světa vplynout duchovní substanci. To je účel, ke kterému jej bytosti hierarchií vytvářejí.

Vidíme tak před sebou nejprve podíl andělů na vzniku kultu. Má-li být kult schopen naplňovat své úlohy, být obrazem duchovních skutečností a živým působením ducha do pozemskosti, nemůže být pouze lidskou záležitostí. Musí být uchopen i náručí duchovního světa. Andělé jej musí vybudovat ve smyslu Krista a jeho oběti a propůjčit mu své síly.

Kult v současnosti

Přítomnost a působení andělů jsou potřebné nejen při *vzniku*, ale i při *provádění* kultu. Viděli jsme, jak jsou přítomnost a působnost až na úrovni těch nejvyšších hierarchií působivě popisovány u Izajáše a Ezechiela. Obrazy, které se u nich objevují, jsou neustále „aktuální“ i pro dnešní kult. Můžeme si toho všimnout i ve zdánlivě „vnějších“ rysech: Tak nachází trojnásobné serafínské zvolání „Svatý“ svůj pozemský obraz v „Sanctus, sanctus, sanctus...“ římské mše a dnes také ve vánoční bohoslužbě Obce křesťanů při slavnostním vyjmenovávání devíti andělských sfér. Jde o víc než jen o „vnější souzvuk“, je to *zaznívání* nebeského v pozemském.

Rovněž motiv „očistění rtů“ skrze ohnivou sílu ducha je v křesťanské bohoslužbě přítomný: Kněz se připravuje na čtení evangelia modlitbou za „očistěné slovo“ (v římské mši se přítom výslovně odkazuje na Izajáše). Pohled do Izajášova vidění nám může zprostředkovat pochopení, že se přítom nejedná jen o prosté zbožné přání, ale o reálné dění: Proměna lidského slova v nositele reálné duchovní síly se děje skrze „oheň“, který andělé nechávají žhnout z ducha na zemi.

Skrze tento oheň se může evangelium teprve stát tím, čím má být: *Andělským* slovem (jak můžeme pojem „evangelium“ také smysluplně přeložit), to znamená slovem, které nemá původ v pozemském, nýbrž zaznívá z nadsmyslna do pozemskosti.

Konečně i obraz z Ezechielova vidění se může stát vzorem kultického konání: Cherubíni snášejí do pozemského přítomnost Boha samotného. Jen tento Bůh dnes není vládnoucím a soudícím Bohem Starého zákona, ale Beránkem, to znamená Bohem působícím skrze oběť a proměňování. Proto je ve středu křesťanské bohoslužby „proměňování“, jehož základem je oběť božské bytosti, která se obětuje do chleba a vína a tím vnější substancí „transsubstanciuje“, tedy učiní nositelkou svých sil. Tajemství „transsubstanciací“ je „pro pozemské smysly hádankou“ (Novalis), která nemůže být vyřešena pár slovy. V probírané souvislosti nás ale může zajímat, že jak Izajáš, tak Ezechiel svědčí o „za-sahování“ serafínů a cherubínů do působení kultu. Neboť právě tyto bytosti, jak jsme již zmínili na začátku této knihy, vydaly ze sebe substancí pro vznik světa. Jsou to zase ony, kdo působí skrze sílu ohně při kultickém proměňování, ne proto, aby - jako u Eliáše - zažehly obětní hranici, ale aby připravily jako oběť tu *substanci*, se kterou se bude moci bezprostředně spojit Kristus. Při předcházejících úvahách jsme náš pohled zaměřili přímo do nejvyšších andělských sfér. Vraťme se teď trochu zpátky a položme si otázku, zda se na uskutečňování kultu podílejí i jiné hierarchie. Nejprve můžeme pomyslet na *anděly osudu*, kteří doprovázejí každého jednotlivého člověka na jeho životních cestách. (O úloze „andělů sborů“ bylo již mnohé řečeno v první části knihy.) Andělé osudu jsou při průběhu kultických obřadů přítomni v zesílené míře, neboť okamžiky, kdy se člověk obrací k duchu, jsou přirozené ve středu jejich pozornosti. Pokud se mohou tito andělé podílet a silněji působit při duševním zklidnění, při modlitbě a přimluvě, o účasti na kultu to platí v ještě větší míře. Nejen, že člověk je kultem podněcován, aby svou duši uvedl do klidného a zbožného rozpoložení, a tím se staví blíže svému andělu, ale člověk a anděl prožívají během kultu společně působení ducha v pozemském dění. Andělé lidí se tím rozzáří, stávají se sami silnější tím, co v kultu žije. K tomu by měla být připojena jedna skutečnost, která lépe ozřejmí, co tu máme na mysli. Jde o vztah andělů k *smrti*. V duchovním světě samozřejmě smrt neexistuje. Duchovní bytosti proto samy smrt neznají. Procházejí sice proměnami, ale neumírají. Smrt pro ně zůstává tajemstvím. A tak hledí na okamžiky, ve kterých člověk potkává smrt, s hlubokým nepochopením. Takové okamžiky přitom nepřicházejí jen na konci života, působí v jemnější nebo silnější podobě jako duševní zážitky smrti, jako je bezmoc, pochybnost, osamělost, i jako tělesné zkušenosti - nemoc, bolest, postižení - již dříve během lidského života. Jakkoliv jinak andělé člověka na jeho cestách těsně doprovázejí, musí v případě sil smrti vnitřně poodstoupit. Do sféry smrti sahá jejich vědomí a prožívání jen natolik, že mohou spolupřít tím, co je na ní temného a ničivého. V kultu, ve svátostném jednání, ovšem působí oběť Kristova: Síla, která překonala a proměnila pozemské a s ním i smrt. Kristus je jedinou božskou duchovní bytostí, která zná smrt nejen zvenku, ale i „zevnitř“. Tím se ovšem stává i vůdcem a učitelem andělů ve vztahu k mystériu smrti. Protože předmětem a obsahem kultu jsou tajemství smrti a zmrtvýchvstání, prožívá sílu Kristovy oběti nejen účastníci se člověk, ale i jeho anděl. Zakouší něco z tajemství smrti a jejího překonání. Díky tomu získává schopnost nestát už jen bezradně před tímto tajemstvím, ne pouze spolupřít, ale spojit se s ním a skrze Krista se podílet na překonání a proměně smrti.

S tím souvisí jedinečný pocit, který může mít člověk během kultu: Být zároveň plně sám při sobě a současně na okamžik zažívat vyšší společenství s duchem.

Tento pocit jakoby vtahování vyšším bytím, které se v kultu člověku přibližuje, můžeme najít vyjádřený ve slovech Novalisových:

Z hrobů nový život raší,
nová krev v něm kolotá; „
dárce míru k nám se snáší,
vchází do vln života;
s odhodláním k darování
k prosbám všem se
s láskou sklání.

přeložil Jan Dostal

Anděl člověka je mu v takových okamžicích blíže než jindy. A zatímco se anděl - obrazně i doslova - v nejhlubší úctě a pokoře sklání před mystériem Kristovým v dění na oltáři a získává účast na síle Kristova zmrtvýchvstání, přechází něco z toho i na člověka a propůjčuje mu sílu lépe přestát smrt. „Kde je teď, smrti, to tvé vítězství?“ - tato slova Pavlova najednou nabývají reálný obsah. Za desetiletí, po která působí obnovený kult, mohlo něco z toho zažít mnoho lidí, kteří se pravidelně kultu účastní. Ne snad, že by tím smrt byla zevně lehčí, narostla ovšem síla smrt ustát a vydobýt na utrpení jeho smysl. A často jsme také směli vnímat zvláštní lesk, který jsme zmínili v předposlední kapitole a který obklopoval smrt takového člověka jako odlesk andělské záře.

Tyto myšlenky jsou v souladu s tím, co jsme v předposlední kapitole uvedli o blízkosti anděla ve chvílích smrti. Tam jsme museli napsat, že tato blízkost není tak samozřejmá jako v případě dětství, že osud i vlastní chování člověka často hrají významnou roli ve způsobu, jakým se smrt odehrává. Samozřejmě nepřichází v úvahu, abychom si zde dělali nějaké malicherné hodnotové úsudky o smrti různých lidí, to je něco, co lidskému úsudku naprosto nepřísluší. Že život se svátostmi může i umírání propůjčit určitý vnitřní lesk a svit, je mnohostranně prožitou skutečností. Souvisí s tajemnou Kristovou mocí, která působí ve svátostech a která propůjčuje lidem i andělům sílu přemáhající smrt.

Svátosti

K novým zkušenostem, které přináší život s obnovenými svátostmi, patří v neposlední řadě také zkušenost se svátostí „posledního pomazání“, často hluboce působivým způsobem prožívaná. Uskutečnění této svátosti u těžce nemocného může společně s milostí poslední večeře, přijímáním, patřit k vrcholu duchovní zkušenosti během pozemského bytí. Na prahu smrti se s konečnou platností ukazuje, co v ohrožení smrtí a v zápase s ní skutečně obstojí. Nekonečná útěcha a hluboký klid mohou vycházet z Kristova působení ve svátosti. To jsme mohli vždy znovu prožívat. To, co anděl sám nedokáže člověku ve smrti poskytnout, to nyní

mohou oba společně přijmout od Krista samotného: Život, který přemáhá smrt. Když se pak odehrává pohřební obřad, může k tomu většinou přistoupit ještě další zkušenost, která může být v jednotlivých případech velmi odlišná. Rozhostil-li se „posledním pomazáním“ nad smrtí vyšší mír, zářil-li ve smrti sám obličej zesnulého něčím z vnitřního světla, pak při pohřebním obřadu lze vytušit něco z věčné individuality zesnulého. Je přítomné věčné *bytí* bez ohledu na to, jestli se za života jednalo o osobnost „významnou“ nebo „méně významnou“. Najednou zašumí křídla andělů, zavane dech věčnosti, a skutečná, věčná podoba zesnulého se zjevuje, osvobozená od pozemského břemene, nesena géniem svého osudu, svým andělem, sama vyrůstajíc do výšin, ve kterých andělé působí.

Nejen andělé jednotlivých lidí jsou přítomni v průběhu kultu. Také andělé sborů a dokonce i andělské bytosti vyšších hierarchií jsou spojeny s kultem a svátostmi, jak jsme na to poukázali již na začátku kapitoly úryvky z Izajáše a Ezechiela. Ve Starém zákoně nacházíme ještě jeden veliký a shrnující obraz této skutečnosti - obraz „Jákovova žebříku“, o kterém je řeč v 1. Knize Mojžíšově v kapitole 28:

„Jákoob odešel z Beer-šeby a vydal se k Cháranu.

Dorazil na jedno místo a zůstal tam přes noc, neboť slunce už zapadlo. Vzal na tom místě jeden z kamenů, položil si ho pod hlavu a ulehl tam ke spánku.

Ve snu pak spatřil žebřík sahající od země až k nebi a hle, vystupovali a sestupovali po něm Boží andělé.

Vtom nad ním stanul Hospodin a řekl: Já jsem Hospodin, Bůh tvého otce Abrahama a Bůh Izákův. Zemi, na níž ležíš, dám tobě a tvému semeni/“ (Gn 28,10-13)

Jákoob prožívá vystupování a sestupování duchovních bytostí nad konkrétním místem na zemi. To, že tento zážitek pro něj není jen „pěkným snem“, nýbrž zvěstováním duchovní *skutečnosti*, vyplývá zřetelně z dalšího běhu vyprávění:

„Jákoob se probudil a zvolal: „Na tomto místě je opravdu Hospodin - a já jsem to nevěděl!“ V posvátné hrůze pokračoval: Jak hrozné je toto místo! Není to nic jiného než Boží dům a toto musí být nebeská brána!“

Časně ráno pak Jákoob vstal, vzal kámen, který měl pod hlavou, vztyčil jej jako památník a polil jeho vrchol olejem...

„...Tento kámen, který jsem vztyčil jako památník, se stane Božím domem“ (Gn 28,16-19 a 22).

Nadsmyslový zážitek ve snu přivede Jákooba k tomu, že zřídí kultické místo, Bét-el, „Boží dům“, v němž bude to, co se mu zjevilo jako obraz: „Stoupají andělé a sestupují a z ruky v ruku zlatá vědra plují“ (Goethe, Faust I). Bét-el se tak stal nejvýznamnějším židovským kultickým místem před Jeruzalémem a později spolu s ním.

Ovšem jasnozřivé prožívání stoupání a sestupování andělů v průběhu kultu se v předkřesťanských dobách stále více vytrácelo. Jako poslední dozvuk tohoto prožívání se nám může jevit scéna z Lukášova evangelia, ve které se Gabriel během obětování v Chrámu zjeví Zachariášovi. Zatímco stoupá dým kadidla, procitá starý kněz pro přítomnost anděla, kterou může prožít skrze probíhající obřad a která mu zvěstuje narození syna: poslední dozvuk prožívání andělské blízkosti a andělského působení v kultu.

Všude, kde je celebrován kult, dochází ke vzestupu a sestupu nebeských sil. V obnovených svátostech je to patrné například tehdy, když jsou při křtu na samém začátku voláni „duchové světových sil“, kteří mají duchovně nést křestní obřad a prostoupit jej. Nebo při pohřbu, když je život zesnulého uváděn do oblasti duchovních bytostí jako „duch mezi duchy“.

V samotném Obřadu posvěcení, oltární svátosti, zasvitne jednou do roka souvislost s hierarchiemi ve vánočním obřadu: Děje se tak, když jsou ráno na Boží hod vánoční a pak po následujících 12 dnů až do Epifanie slavnostně vyjmenovány všechny hierarchie a spojovány s konáním člověka. Tehdy se *jednou* zjevuje to, co jinak tvoří „zlaté pozadí“, které *vždy* doprovází provádění kultu: Oběť andělských bytostí, která se spojuje s kultickou obětí. Obraz Jákovova žebříku se obnovuje.

Stoupající oběť

Text římské mše se na jednom zvláštním místě dotýká ještě dalšího tajemství kultu: Když na konci obětování kněz vykuřuje, je výslovně zmíněno jméno archanděla Michaela. To zcela jistě není jen zevní okolnost. Už jsme zmínili, že podle Zjevení Janova vykuřují andělé před oltářem i při nebeském kultu - je to zevní smyslový obraz pro uctívání a obětní lásku, které k Bohu proudí. V 5. kapitole Zjevení je o kouři kadidla řečeno: „což jsou modlitby svátých“ a v 8. kapitole čteme:

„Tehdy přišel jiný anděl se zlatou kadidelnicí a postavil se k oltáři. Bylo mu dáno množství kadidla, aby je s modlitbami všech svátých položil na zlatý oltář, který je před trůnem, a dým kadidla s modlitbami svátých vystoupil z andělovy ruky před Boží tvář.“ (Zj 8,3n)

Tím jsme upozorňováni ještě na jednu souvislost mezi bohoslužbou a působením andělů. Až doposud jsme se snažili ukázat, jak v každém kultu působí duchovní bytosti, a to jak při vzniku, tak při průběhu.

Nyní se ukazuje, že toto působení nemůže být jednostranné; již v obraze Jákovova žebříku se hovoří o sestupování, ale i o vystupování andělských bytostí. Vrací se andělé do duchovního světa s „prázdnými rukama“? Již předtím jsme několikrát zdůraznili, jak cenné je pro duchovní svět, když do něj může proudit to, co vychází od člověka jako „svobodná síla“. Nejen z duchovního světa proudí něco do pozemského. Obětní síla lidí stoupá vzhůru, je přijímána a stává se silou, se kterou můžou andělé něco „počít“ a se kterou mohou působit zpět do pozemského bytí lidstva. Andělé mohou „něco podniknout“ s modlitbami svátých, tedy s obětními silami stoupajícími z lidských srdcí, které se chtějí spojit s Kristem.

Z kultu stoupá skrze dým kadidla smyslově zviditelněné cosi, co je přijímáno do duchovního světa a může se proměnit v sílu požehnání pro celé lidstvo. Skrze kult začínají lidé spolupracovat s anděly, stávají se partnery Boha.

To by ale nebylo možné bez Kristovy oběti. Poukázali jsme na obraz „Jákovova žebříku“ ze Starého zákona. Někomu při tom mohla vytanout vzpomínka, že tento obraz se objevuje v obnovené podobě i v Novém zákoně. V Janově evangeliu na konci první kapitoly říká Kristus, když poukazuje na své vlastní působení:

„Amen, amen, říkám vám: Odted' uvidíte otevřené nebe a *Boží anděly, jak vystupují a sestupují* na Syna člověka.“ (J 1,52)

Tím je řečeno dvojí: Za prvé, že „Jákobův žebřík“, tedy vystupování a sestupování duchovních bytostí, spojení mezi nebem a zemí, bylo před Kristovým příchodem *přerušeno*, za druhé, že toto spojení mohlo být znovu obnoveno skrze Kristův čin.

Máme zde před očima veškerou tragiku spojenou s úpadkem lidstva. Jak se lidstvo stále více spojovalo se zemí, ztrácelo postupně své spojení s nebem. Nakonec byla kultovní místa předkřesťanských dob jedinými místy, kde se nebe a země dotýkaly, kde „Jákobův žebřík“ ještě sahal až do nebe. Ale i to přestávalo. Náboženské obřady se vyprazdňovaly, jejich oběti byly bezcenné a duchovně prázdné. Zemi hrozilo, že bude *zcela* izolována od duchovního světa a vydána na pospas odpůřčím silám.

Tehdy na zemi přišel sám Kristus. Nebe, které bylo zavřené, se „protrhlo“, jak čteme o křtu (Mk 1). Tím nově začalo, co kdysi jako skutečnost prožíval Jákob: „Amen, amen, říkám vám: Odted'...“.

Kde je Kristus, je nebe opět přítomno na zemi a s ním také všechny nebeské bytosti, andělé. Tato skutečnost bude v kultu nyní a v budoucnosti stále zřetelněji zakusitelná. Kult a svátosti budou prameny budoucích zkušeností s anděly.